

تقریر ابداعی حکیم صہبا

از دیدگاه ابن عربی دربارهٔ ختم ولایت

حسین کلباسی اشتری،* استاد فلسفه، دانشگاه علامه طباطبایی

مسعود محمدی، دانشجوی کارشناسی ارشد فلسفه و حکمت اسلامی، دانشگاه علامه طباطبایی

چکیده

مقیده، مقید بودن به اسمی از اسما و حدی از حدود بوده و مقصود از مطلقه، مطلق بودن از حدود و بری بودن آن از قیود است، بگونه‌یی که جامع تمام اسما و صفات و واجد تمام تجلیات ذاتی باشد. ولایت عامه مخصوص تمامی مؤمنین بوده اما ولایت خاصه تنها مختص به وجود حضرت محمد (ص) بالأصله و محمدین و ورثهٔ او بتبع ایشان میباشد.

در این مسئلهٔ مهم که مراد ابن عربی از خاتم الاولیا چیست و شخص خاتم الاولیا چه کسی است، میان شارحان آثار وی اختلاف نظر وجود داشته و تقریرهای گوناگونی از آن عرضه شده است. این گوناگونی بدین دلیل است که وی در آثار خویش، مصداقاً افراد مختلفی را بعنوان خاتم ولایت معرفی نموده است. در میان شارحان ابن عربی، تنها، حکیم متأله آقا محمدرضا قمشه‌ای (مشهور به حکیم صہبا ۱۳۰۶-۱۳۳۴ق) توانسته است با طرح تقریری ابتکاری و بیانی نوآورانه، ارائه‌دهندهٔ نوعی خوانش از دیدگاه ابن عربی در موضوع ختم ولایت باشد که در آن مراد ابن عربی از چیستی و کیستی خاتم ولایت بخوبی تبیین شده است. حکیم صہبا معتقد است شیخ اکبر برای خاتم ولایت اطلاقیهای گوناگونی را لحاظ نموده و هر جا که شخص خاصی را بعنوان خاتم ولایت معرفی نموده، اطلاق خاصی را در نظر داشته است. از دیدگاه وی، ابن عربی برای خاتم ولایت دو اطلاق در نظر گرفته و هر کدام را نیز به دو قسم که در مقابل یکدیگر قرار دارند، تقسیم میکند؛ به این صورت که در اطلاق اول ولایت به مطلقه و مقیده و در اطلاق دوم به عامه و خاصه تقسیم میشود و برای هر یک از این اقسام خاتمی معرفی شده است. مراد از

کلیدواژگان

ولایت
خاتم الاولیا
حکیم صہبا
ختم ولایت
حقیقت محمدیه
ابن عربی

درآمد

مسئلهٔ ولایت و ختم ولایت از جمله محورها و ابواب اصلی عرفان اسلامی است که مورد توجه خاص فحول و بزرگان از عرفا قرار داشته و دارد. عنوان «ختم ولایت» ظاهراً نخستین بار توسط حکیم ترمذی طرح گردیده و بتفصیل مورد بحث قرار گرفته است. پس از وی نیز این معنا مورد توجه عارفان قرار داشته

(نویسندهٔ مسئول) *Email: hkashtari@yahoo.com

تاریخ تأیید: ۹۵/۵/۳۱

تاریخ دریافت: ۹۵/۵/۲